

5

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
**ANIMA NEC COGITAN-
TE, NEC VOLENTE, CORPUS
SUUM INTERNUM MO-
VENTE,**

Ob die Seele ihren Leib innerlich ohne Wissen und Willen
bewegen könne?

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſe Facultatis Medicae,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFES-
SORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS Locoque consuetis,

ANNO MDCCXLIV. D. AUG.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET
RESPONDENS

GEORG GOTTFRIED WENDT,

HALENSIS MAGDEBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JO. CHRISTIANI HENDELII, Acad. Typogr.

ANIMA MIBI COGITAN
TE MIBI VOIANT CORPUS
MUM INTERIUM MO

...

DR. J. NICHOLAI ALBERTI
...

...

GEORG. OTT. RIBB. WINDT
KABINETT WAGNERSTADT
H. A. WAGNERSTADT
TYP. JOHANNES WINDT

PROOEMIUM.

DE Anima, eaque nec divisa vegetativa, nec distincta sensitiva, sed intellectiva, aut rationali differere velle, arduum utique videtur esse tentamen, quia subiectum hujus contemplationis valde absconditum & intricatum apparet, unde nonnulli antiquissimorum con- & professi fuerant, quid anima sit, nescimus, quid possit, non intelligimus: ob id Psychologiam aut dubiam, aut fallacem, aut obscuram esse, facile quis arbitrari potest: sed quis ea propter adeo abjecti & diffidentis animi esset, ut, quia in Pneumatosophia non crassi conceptus & manifestæ dominantur, aut formari possunt, præfigurationes, ideo de anima non nisi abstractæ & metaphycæ considerationes institui queant: quemadmodum autem de differentibus subiectis non absolute communes & indiscriminatas, sed differentes formare possumus prædicationes,

A 2

ideo

ideo meditationes & observationes de anima non promiscuis intellectus subsidiis, tractare, nec physicis qualitatibus dimetiri & dijudicare, sed talibus rationis adminiculis informare debemus, quæ subjecto & ideæ principali competunt: sicut perversus modus ratiocinandi esset, si quis simpliciter res corporeas nude spiritualibus causis & qualitatibus explicare, indeque Physicam & Medicinam mysticam, ut FLUDD, CARDANUS, HELMONTIUS, MAXVELLVS, PORTA aliique formare vellent; nam res spirituales spiritualiter judicari debent. Quandoque autem de homine vel morales, vel physicas contemplationes instituemus, tunc utriusque partis, hominem constituentis, rationem habere convenit: quia anima humana non hominem, nec corpus hunc complete efficit: in omni enim foro grave omnino est *periculum animam negligere*, dicente PLATONE in *Phædone*, ideo in foro medico iniquum esset & præjudiciosum circa corpus tantum humanum & affectiones corporis versari & negotiari, & sibi aliisque persuadere, quod animæ tractatio ad Theologos, Moralistas & Metaphysicos saltim spectet: sed dum Medicorum occupatio ad hominem pertinet & tendit, sane in Medicis considerationibus animæ conciliatio negligi haud debet; huc enim pertinet quod CHRYSOSTOM. *de recuperat. lapsi* testatus fuit: *Si animam negligamus, nec corpus salvare poterimus, qui negligit quod primum est, & extollit, quod inferius est, utrumque corrumpit; qui vero ordinem servat, & quod primum est colit, ille quod secundum est, per*

per primi salutem servabit. Valde vero illi nobis a veritate discedere videntur, qui in scrutinio vitæ naturalis omnem vim, præstantiam & capacitatem corporeis solum tribuunt causis, animæ autem omnem potestatem, dexteritatem & directionem in corpore denegant, & quod magis est, in magnum illius, quippe nobilioris partis vituperium ac præjudicium sentiunt, animam nil aliud, quam detrimenta, turbas, confusiones & damna corpori suo inferre posse, dum vicissim hoc corpus suo hospiti, animæ videlicet, organa & instrumenta ad utiles, necessarios & salutare actus & processus suppeditare debet; quo ipso asserto inversa plane via & contra ordinem divinum quod inferius & ignobilius est, videlicet corpus, nobiliori & superiori principio præfertur: huc itaque quadrat, quod Platonius ille Philosophus MAXIMUS Tyrius *diff. 41. p. 409.* elocutus est: *anima corpori præfertur ab omnibus; jam quod præfertur bonum, majus est: quis itaque animam in œconomia hominis physica æque atque morali, adeo vilem, otiosam, ineptam & abjectam æstumaverit, ut corpori plus, imo facile imperium in animam tribuat: quo referri potest illud SALVIANI Lib. III. contr. avar. p. 109. quis furor est, viles a vobis haberi animas vestras, quas etiam diabolus putat esse preciosas? quis furor est, viles a vobis haberi, quas etiam ille caris vobis debere esse dicit, qui viles facere conatur.* Mutuum sane est officium animæ & corporis, & digniori principio digniores utique sunt tribuendæ qualitates: corpus etenim non sibi vivit, sed animæ, unde etiam cum

TONE sentimus *Lib. 3. de Republ. mihi non videtur bene affectum corpus vi sua bonum animum facere, sed contra bene affectus animus, vi sua corpus, qua fieri potest, optimum reddere: sic a priori subjecto nobilior formatur predicatio.* Concedimus & agnoscimus, unionem animæ cum corpore, in quo autem hæc unio consistat, id intelligere aut aliqui nolunt, aut pro mysterio, in hac vita abscondito, reputant; attamen si obscuræ, suppositæ, suppositivæ & effectivæ causæ physicæ in œconomia naturali proferuntur, illæ aliquando pro veris declarantur, licet ubique demonstratio deficiat: v. g. si altisonis exclamationibus effertur liquidum nerveum, haud indagatio instituitur, an tale, quale supponitur, ens in rerum natura sit, an e cerebro effluat, an proportionato motu, modo, tempore, gradu, ordine, tramite, cursu, successu, constantia &c. suppositas suas excursionses servet, de quo multi ne dubitant quidem, licet nulla solida & sobria demonstratio pro salvanda tali assertione proferri queat: si vero alii asserunt, anima activum habet influxum etiam in nervos, cujus essentia vera esse agnoscitur, cujus virtus & influxus activus in suum corpus multis modis demonstrari potest, & jam tum demonstratus est, nihilominus vehementer huic asserto contradicitur; ratio decidens est, quia non distincte concipere possumus, quo modo ille influxus contingat: & quamvis influxum liquidum nervei æque distincte concipere nequeamus, tamen hic verus esse debet, quia negatur, animam in suo corpore regnare: & qui asserit, animam principium vi-

tæ naturalis esse, in errore versari judicatur: Utut autem varia de anima attributa, crassis repræsentationibus aut figurabilibus ideis demonstrari nequeunt, talibus tamen causis, quæ animæ & intellectui nostro conveniunt, demonstrari possunt, æque ac multa attributa & phænomena in physicis non exæte & ad sensum demonstrari possunt, quæ tamen aliis ratiociniis omnino probari possunt: quare huc referri potest, quod SENECA elocutus est *Lib. VII. nat. quæst. c. 24.* *Multa sunt, quæ esse concedimus, qualia sunt, ignoramus: habere nos animum, cujus imperio & impellimur & revocamur, omnes forebuntur; quid tamen sit animus ille rector dominusque nostri, non magis tibi quisquam expediet, quam ubi sit.* Tanta itaque est actio animæ in corpus, ut in variis casibus & phænomenis ad sensum velut demonstrari queat, quomodo autem illa actio ex anima egrediatur, in corpus ingrediatur & per corpus progrediatur æque minus crasse concipi potest, ac receptivitas corporis ad subeundas illas actiones, aut communicatio & progressio motuum per corpora: quis autem posterius præfracte & contumaciter negaverit, quia modum fiendi & procedendi non concipit: quasi crassus sensus & conceptus humanus sit Summus ille arbiter & Judex absolutæ & perfectæ veritatis: quare ISIDORUS PELUSIOTA *Lib. IV. ep. 125. f.* inquit: *communio quadam ac societas ineffabilis est animæ incorporea cum corpore, & inenarrabilis consensio atque affectio mutua inter immortalem substantiam & mortale instrumentum, ut ipsi Platoni quoque videtur.* Hæc meditatio per-

permovet me, ut præsentis Inaugurali Specimine
 thema brevi explicatione, quod ANIMA NEC
 COGITANS, NEC VOLENS, CORPUS quip-
 pe organon ac domicilium suum, *movere tamen queat*,
 commendem. Cui conatui ut Deus Benignissi-
 mus cœlesti suo adjumento annuat faveatque humil-
 limis precibus contendo.

§. I.

n præsentis thematis tractatione mox in memo-
 riam incidit effatum APULEJI *de Mundo p. 128.*
 dicentis: *Anima in homine non videtur & tamen*
fateantur omnes necesse est, hujus opera omnia,
quæ per hominem præclara fiunt, provenire, i. e. multa ab
 anima peraguntur negotia, quæ æque minus *crasso* com-
 prehendimus sensu atque conceptu, ac si frivole conclu-
 dere velimus, quia non *videmus* animam operari, ergo
 non operatur, quia perspicue & *sensibiliter* nobis non *re-*
præsentare possumus, *quod & quomodo* anima in *cerebro &*
externis sensoriis operosa sit, ergo anima *nec intellectum,*
 cogitationem, recordationem, imaginationem, æstima-
 tionem, comparisonem, dijudicationem, desiderium,
 voluntatem, nec visum, auditum, gustum, olfactum,
 & tactum perficit & operatur: quam apposite enim ARI-
 STOTELES *Lib. 2. de Anima*, hanc *principium* & non prin-
 cipia, quo *vivimus, sentimus & intelligimus*, vocavit, tam
 male postea ejus sequaces, entia præter necessitatem
 finxerunt, *multiplicarunt* & in animam sensitivam, ve-
 getativam & intellectivam separarunt & diviserunt, quam
 divisionem refutavit *Job. BODINUS Lib. IV. in rhear. na-*
tura,

tura, ubi p. 485. 487. 489. de anima agit, & SENNERTUS
hypomnem. phys IV. c. 13 dicit: *invenimus veritati maxime*
consentaneum esse statuere in homine unam esse animam, ra-
tionalem scilicet virtutibus tamen omnium inferiorum esse
instructam & facultate sentiendi & vegetandi esse præditam:
 & propter hanc solam, simplicem ac genericam faculta-
 rem videlicet *activam* & motricem PLATO animam voca-
 vit *essentiam se moventem*, & quia *facultatem movendi* ha-
 bet, ideo etiam facultate *acquiescendi*, aut a motibus desi-
 stendi prædita est, in quam propterea definitio *Natura*
 Aristotelica cadit, quod sit *principium motus & quietis*:
 Et huic animæ rationali tribuit ARISTOTELES *Lib. 7. Me-*
ta. ph. quod corpus humanum sanum reddere queat, asse-
 rens *ex sanitate in anima, fit sanitas in corpore*, propter-
 ea ibidem *utile esse* prædicat, *corpus regi ab anima Lib. 1.*
de anim. nam egrediente anima ex corpore, *corpus expirat*
 & *marcescit*, idem inquit, velut GARMANNUS *Mirac.*
Movr. Lib. 2. tit. 7. §. 125. exprimit, *præsentia animæ*
animat, seu vitam conciliat, absentia mortem; non ob-
 stante altero asserto, ad statum *præternaturalem* referen-
 do, quod morbi insuperabiles & immedicabiles corpore-
 ris, *necessitent* etiam animam corpus suum deserere.
 Hæc assertio *animam rationalem* principium seu causam
 efficientem *vita & sanitatis* naturalis esse, multis contra-
 dictionibus obnoxia est, & de eadem valet illud Judæo-
 rum Romanorum in *Act. Ap. c. ult. v. 22.* quod eidem
 ubique contradicatur, quia corporis æstimatio, quippe
 subjecti inferioris & indignioris contemplatio, majorem
 & benigniorem impetravit favorem, quam animæ, quip-
 pe principii nobilioris, ideo præsentis thematis nervum

B

&

& valorem paululum dispiciemus & inquiremus; inter illa enim argumenta, quæ prædictæ sententiæ opponuntur, hoc maximi momenti, stringens, invincibile omniumque assensu firmum atque probatum esse iudicatur, si *anima rationalis natura*, aut principium vitale esset, tunc *operationum* suarum *internarum* vitalium & naturalium *conscia* esse deberet, quicquid enim illa suscipit, id *deliberato* consilio *sciens*, *cogitans*, *annuens*, attendens & intendens peragit, illud *reflexivo* rationis actu sibi *representat*, suaque cogitatione talem actum comitatur & dirigit: præterea autem negotia sua *arbitrarie* & *voluntario* suscipere, intendere, mutare, corrigere, minuere, omittere potest: *neutrum* vero horum animam posse in illis functionibus *vitalibus* & naturalibus, nullarum distincte *conscia* esse, nihil omnium horum sibi præfigurare posse, de nullo cogitare, nec ullum jus arbitrarium in talia habere officia: si enim *rationalis* esset anima, cur tam *perversos* motus fluidarum & solidarum partium susciperet, cur cruciatus, dolores, spasmos, convulsiones, orgasmos, & varia alia eminentia crearet *incommoda*, cur non hæc omitteret, & omnes alias inordinatas & periculosas alterationes & offensiones pro lubitu corrigeret: Ast quoniam in *morbis* omnes tales afflictiones *non sub imperio scientiæ & voluntatis* rationalis consistunt, ideo hæc opera *nec rationalia*, sed turbulenta esse, *nec ab anima* illa, sed *aliunde* dependere: & hanc objectionem adeo evidentem esse, ut doctrinam illam, quod Anima rationalis Natura sit, funditus prostrernere, destruere & infringere dicatur: Ast bona verba quæso! audiatur & altera pars! fugitivo intuitu & plebejo iudicio hæc oppositio

litio vim probandi habere videtur, sed in curatori scrupulio, forsan aliter sentiendum erit. Quamvis hanc controversiam DD. PRÆSES in *dissert. de Natura vitam & sanitatem formatrice* tetigerit, & passim sæpius ventilata, evoluta & discussa fuerit, tamen hoc loco seorsum hanc dissensionem inquirere placet, ne huic dubitationi præcipitata & cæca tribuatur fides.

§. II.

In hujus thematis *speciali* deductione præmittere & præmonere debemus nonnullas *infallibiles* veritates, quæ ad præsentem explicationem & demonstrationem applicari possunt. Anima humana *variis* facultatibus gaudet, ex illis quædam ad operationes *mentis*, aliæ ad *corporis*, quippe domicilii sui, usum pertinent: e prioribus imprimis constant ratio seu *intellectus*, ratiocinatio seu *cogitatio*, aut reflexiva, distincta idearum & objectorum representatio, *imaginatio* seu phantasia, *memoria*, seu reminiscentia aut recordatio, *judicium* cum quo comparatio, relatio & æstimatio rerum aut idearum conjuncta est, tandem appetitio; desiderium & *voluntas*: quælibet harum facultatum habet suos ordines, *gradus*, *limites*, culturam, accrementa, decrementa, tempora, modos, processus in *genere* & in *individuis* annotanda, conferenda & distinguenda: ita *intellectus* non habet *absolutum* jus in cogitationem, nam *non omne*, quod anima *ratione* assequitur, & in *abstracto* & obscurius intelligit, mox *perspicere* comprehendit, nec etiam ita *exquisite* intelligere *potest*, licet omnes animi sui nervos intendat: v. g. ita intelligit *notiones entis, essentia, formæ, visus, vis, habitus, motus, spiritus, modi, temporis, existentia, potentia*

ria &c. quid autem quaelibet harum idearum in sua propria natura, indole & specie sit, *ratiocinario* distincte comprehendere haud potest: ita enim sapientissimus creator *cuiuslibet* facultati *formam*, *normam* & *spharam* constituit, quam sciolus animus affectata sua sapientia *transgredi* haud potest; & si harum idearum *distinctum* conceptum urgere velimus, non nisi *lusus verborum* & *petitio principii* emergeret: sic etiam *sapores*, *odores*, *colores*, *sonitus* & *tactus* cum suis speciebus rationi quidem *simplici* constant, si vero *anima*, quia *intelligens* est, propterea cogitationem aut *distinctam* ideam & cognitionem de dulci, amaro, acido, austero, acri, acerbato, nidoroso, fragranti, vaporoso, empyreumatico, balsamico, suavi, dulcescente, rubro, candido, nigro, viridi, claro, obruso, tremente, crepitante, stridente, duro, molli, aspero, lævigato, acuto, obtuso &c. formare & urgere contenderet, frustraneum & ridiculum negotium susciperet; nam cum philosophia corpusculari, & fanaticismo physico, sive microscopica illusionem perspicuum illico conceptum fingere & pingere velle, idem esset, ac eandem fabulam ludere, aut obscurum per æque obscurum proferre, & cum speciosis verbis ludere: Ita etiam ratiocinatio seu *cogitatio* æque limitibus ac gradibus suis circumscripta est, nec *omnium* idearum distinctam representationem, quantumcunque etiam vellet, formare & elicere potest, sed perinde a creatore suos habet *limites*: v. g. de *nonnullis materiis*, & materialibus *qualitatibus* mens sibi *distinctas* ideas formare potest, de *Spiritibus* non idem: quod menstrua *corrosiva* metalla solvant, *imaginatio* quadantenus concipere vult & potest, quod

quod vero *non omne* tale menstruum *aurum* solvat, quod *unum* metallum *citius* & *facilius* solvat, quod cum non nullis *sine* strepitu, cum aliquibus cum *ebullitione* conveniat, si *fictiones* evitare volumus, *difficulter* aut plane non *reflexivo* actu cogitationis concipere possumus. Sic etiam *Memoria* vis *limitata* est, & non nisi *ordinem, nexum* & *seriem* idearum requirit, *haud* tamen *indiscreta, universalis* & *promiscua* est: Et quam saepe *dijudicationes* humanae *ambiguae, dubiae*, tergiversantes, titubantes, aut fictae, *suppositae*, erroneae & suspensae sunt. Si quis porro *ordinem* illum a Deo in natura rei fundatum invertere, & ideo *prius* ideas *dijudicare, deinde intelligere* vellet, quia anima intelligens est, quae non inde proveniret *confusio* omniumque veritatum oppressio: unde potius *ille ordo* observari debet, si ex ulla operatione animi verum & utile quid expectandum esset. *Erronea* itaque esset conclusio, quod valet & potest anima in *nonnullis*, id valet in *omnibus*. Ita enim Sapientissimus Creator vires, ordines, gradus, fines, terminos, nexus, transitus, concursus instruxit; alias *qualibet* harum facultatum *dominium super alteram* sibi arrogaret; unde nonnunquam *deliria* eruditorum ortum trahunt: si quis enim *ordines* facultatum mentalium *inter se* perperam *commisceve*, & *distinctum* conceptum urgere & eruere nititur, ubi tamen & vires, & viae, & media, & regulae, maxime omnium autem leges, ita dictae divinae deficiunt, is in inextricabile labyrinthum, *confusionem* & dementiam rueret.

§. III.

Præterea occurrunt etiam certa & distincta *media*, adminicula & *methodi*, quibus illae *discretae* facultates

animi congrua cultura *adjuvari*, auferi, *promoveri* & emendari possunt, quæ propterea *inter se* æque minus *confundi* debent; ut, qui facultatem *intellectus*, aut *imaginationis* sublevare & dirigere contendit, non consilia & auxilia *mnemnevtica* & relationum atque *comparationum*, unde adæquata *conclusio* formari potest, adhibeat, alias *perverse* procederet, & *Ἰσεγοῦ πρὸς ἑγοῦ* permisceret: quare in hac *methodologia* Deus, quippe author, fautor & protector *ordinis*, *justum processum* instituit, quem etiam cælesti sua benedictione comitatur: cujus *ordinis violatio* nunquam *prosperos* promittit successus; ut ita in eodem negotio nec liceat, nec conferat *salus* extra choream committere: dictu enim facile est, si anima est rationalis, methodus autem *mnemnevtica*, ingeniositatem & iudicium excolens & adjuvans, est rationalis, ergo eadem est, quæ methodus *Logica* existit; quæ confusio sane omnino evitanda esset, quia veritatem opprimit & corrumpit. Porro anima *suis facultatibus* mentis *non liberum*, absolutum & *indiscretum* habet influxum, ubi nec ullam unquam obtinuit *institutionem*, nec suscepit *exercitationem*, testimonio quotidiano linguarum & disciplinarum, quas ita *promiscue* anima proferre *non* potest; si quis enim subsumeret, quia animam rationalem habes, intelligisne propterea res novas & nunquam auditas, cur non cum æthiopico illo viro evnucho regereret, *quomodo possem, si non aliquis dux via mihi fuerit, Act. VIII, 31.* aut si quis ratiocineretur, quando homines quidam in *Ecstasi naturali* linguas *peregrinas* loqui poterant, quas nunquam didicerant, *vid. ZWINGERUS Theatr. vit. hum. §. 224.* aut ex verbibus ægrotantes simile quid præstiterant.

rant. *vid.* SORBERII *observar. curios.* p. 87. CARDANUS *de variet. rerum Lib. 8. c. 43.* SCHENCK. *Lib. 3.* CAMERARIUS *in Syllog. memor. Cent. 9. part. 26.* PAULLINI *Lonn Satura dec. 4. obs. 1.* aut ob *Mensum irregularem* statum idem peregerant. *vid.* D. PRÆSIDIS *disp. de Mensum anomaliis convulsivis.* Si quis propterea inferre vellet, quod valet de uno, id valet de altero: ita etiam *infantes recens nati* habent animam rationalem, cur non loquuntur, philosophantur, & actus cultioris intellectus proferunt, uti HENR. MULLER in *Danc. Ustar IV. Ansdacht p. 81.* inquit: Wer macht so einen albernen Schluß: Das Kind an den Brüsten empfindet keine Vernunft, darum hats keine: Der Mensch in Ohnmacht empfindet kein Leben, darum ist auch keines da. Inde autem concludere licet, quod anima rationalis *non pro lubitu*, ac frivolo instinctu habitum & vires suas *mox in actum* ducere queat, sed quod *ordines*, divinitus institutos, observare & *secundum illos* operari debeat, etenim a facultate intellectus & cogitationis in anima præsentè & præstante non necessario judicare & concludere licet, quod in *omnibus* actibus intellectum & cogitationem exercere & applicare debeat & possit, v. g. quod ex nihilo aliquid factum & creatum sit, cum ratio judicet, ex nihilo nihil sit; aut quod miracula extra, supra, imo contra vires & qualitates contingant; inde exclamations dieß sey über den menschlichen Verstand, man könne es nicht verstehen, begreifen: ita intellectus non capit, quod sit vis motrix in causa movente, quæ sit genesis motus, quis sit exitus aut separatio motus a causa movente, quid in intima & propria essentia sit motus, quis sit ingressus motus

tus in materiam, quæ sit progressio ejus per materiam, cohæssio illius cum materia, secessio a materia, exitus e materia, transitus e materia in materiam, tandem, abitus motus &c. ut huc quadret illud *Job. III, 8. Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, sed non nosti, unde veniat, & quo vadat.* Quid porro anima rationalis cogitat, quando major copia acidi salis communis cum mercurio coalescit, quod corrosivum inde proveniat subjectum, & si major mercurii & minor acidi fuerit quantitas, temperatum inde oriatur productum, nisi hoc ex effectu colligere & intelligere debeat. Si itaque anima est intelligens & cogitans, cur *ralia non indiscretim* intelligit, & pro nutu suo de eo cogitat: inde itaque constar, quam *varia* animæ contingant, quæ a *priori* per *genuinas* & proximas suas causas intelligere non potest, attamen ex *effectibus*, causarum nexu, & *magis evidentibus* momentis agnoscere valet: *nec* etiam hic *voluntas* animæ quicquam valet; licet enim hæc toties vellet, omnesque nervos intenderet, ut *ralia* intime intelligeret, haud tamen ad lubitum illius negotium succedit: inde constar animam suis *viribus* certis *finibus circumscriptam* & *ordinibus* adstrictam esse, dum *cogitatio* & *voluntas non absolutum* imperium possidet, quo *omnes mentales* actiones secundum *illarum virtutum* & *moderamen* fieri debeant.

§. IV.

Dum igitur jam rationalis anima quoad *principales* & superiores, easque proprie intellectuales & *spirituales* operationes *strictis legibus* & *methodis* addicta est, quidni idem *generalis* ordo in *inferioribus* & *mixtis* operationibus observandus sit, quis illico sibi persuadere pariat,ur,

tiatur, quod anima *majori* jure & imperio potatur, & si quid quoad illas actiones peragit, aut perficere dicitur, id *cogitatione* & *voluntate* sua gubernare & dirigere debeat: etenim operationes, quas cum *organis* sui *corporis* suscipit, *mixta* nobis dicuntur, dum facultatem suam *motricem* ex sua *essentia* corpori suo per eandem virtutem communicat, qua Deus *commercium* inter *motum* & *materiam* constituit & introduxit, ita, ut ex *essentia anime* *motus* egrediantur, & sint *operatio* illius ad *essentiam corporis* transiens, *banc* *afficiens*, atque impellens, & ut actus in *ratibus* organis *non a corpore* proveniat, sed ab *illa anima*: nec necesse erit hic per ambages vagari & afferere animam *non immediate* afficere corpus; cur? quia est anima, spiritus, ens simplex? quæ præsumptiva ratio olet petitionem principii: quasi ens simplex non possit convenire cum ente duplici, aut composito; hinc asylum & provocatio ad *liquidum nerveum* spirituosum, *subtile materiale*, aereo-æthereo-elasticum, cum quo *prius anima vis motrix* convenire & *mediate* hoc tandem in *corpus* expansum, *solidum*, extensum, compositum & congregatum transire dicitur, jam dudum a sobriis mentibus seposita & rejecta fuit, quia non modo *anima* cum ente essentialiter *materiali* congruere deberet, sed adhuc *magis onus* ipsi incumberet, si per tales stupidos spiritus ad certum finem operari necesse haberet, quam si *ipsamet* *proxime* negotia illa administraret: Quoniam autem *bosce* *motus anima* generat, quid quæso de hoc ortu & progressu illa *cogitat*? licet *rationalis* & *cogitans* sit; unde non *indivertim omnes* suas operationes sub *imperio cogitationis*, aut *repræsentationis* haber: ipsa ut plurimum in vulgatis, quo-

C tidianis

tidianis & consuetudinalibus suis negotiis ideas format, componit, connectit & ita ordinar, ut sibi ipsi & aliis inde usus certus & efficax emergat, attamen de illo actu nihil cogitat. Perpendamus duntaxat *loquelom*, quid anima *rationalis*, quæ in *aliis* operationibus cogitans est, quando *libere* articulata & distincta voce animi sui sensa exponit, in eadem *cogitat* de *communicatione idearum* suarum in *organo loquela*, pulmonum videlicet, tracheæ, gutturis, linguæ, labiorum, dentium, maxillarum: quid illi *loquentes cogitant*, qui ne quidem sciunt, ad loquelam tales partes necessarias esse: *quid cogitat anima* rationalis sub *masticatione* de congrua linguæ, maxillarum, labiorum, &c. modificatione, sub *deglutitione* de musculorum œsophagi, linguæ & genarum usu; sub *palpebrarum* occlusionis, apertione, sub somno earum obturatione, sub vigiliis apertione: quid homines cogitant & volunt, quando *obdormiscunt* & *evigilant*, ut *claudant* & *recludant palpebras*: huc quadrat dictum LVTHERI in Genes. XXVI. v. 25. Du weist nicht, daß du lebest, wann du schläfest, und lebest dennoch gleichwohl; also hastu auch gelebet in Mutter Leib, da du ein klein unnmündig Kind warest, daß du davon auch selbst nicht gewußt hast = = = also kan die Seele auch ihre eigene Weise haben zu leben, welche über unsern Verstand ist: conf. cap. 49. v. 33. & SPENERUS dicit in Theol. Bedenken Part. II c. 3. artic. 4. Sect. 2. p. 390. Es kan eine Erkenntniß in unsrer Seele seyn auch in Natürlichen, die uns doch nicht so gleich offenbahr ist. *Quotidianum* & in omnibus hominibus contingens tale specimen actionis animæ *neq; cogitantis nec volentis* occurrit, in communi, ordinario ac *solito* organorum *sen-*
seriorum

sensorum usu & ministerio, quando non modo *libere* & *fugitive* illa tractantur, sed & pro *vicissitudine* circumstantiarum nunc *intenduntur*, modo *relaxantur*, citra *attentionem*, peculiarem reflexionem, cogitationem & voluntatem: *communis* enim usus *oculorum* in *visione* nec *cogitante*, nec *volente* anima, interim *ab anima* exercetur, quæ quidem deinde *siagulari instituto attendens* & volens illas sensationes exercere potest: hoc vero loco de *communi* & solito *sensoriorum* organorum usu differimus; *id* autem inde demonstramus, quod anima *non semper* actus, quos administrat, *cogitans* & *volens* exercere debeat. Unde iterum liquet illam rationalem animam certis *ordinibus* divinitus esse adstrictam, quos non *pro lubitu proprio*, aut *desiderio alterius* mutare & violare potest: Sic *anima potest* oculos conjunctim *attollere* & *deprimere*, dextrorsum & sinistrorsum vertere, sed *non potest*, licet *velit*, uno eodemque tempore *unum* oculum *attollere* & dextrorsum flectere, *alterum deprimere* aut sinistrorsum vertere: aut una aure audire, altera surdescere; quare *voluntas* etiam illius in usu corporis & organorum ejus diversorum *non est universalis*, indiffereta & *absoluta*, sed *limitata* & restricta.

§. V.

Quemadmodum igitur, ut hactenus quadantenus demonstravimus, *non omnes* actiones animæ, facultati ejus *cogitativa* & *voluntaria* subditæ sunt, quas *ultimas* nec in *singulis mentalibus*, nec *sensitivis* operationibus exercere potest, ita peculiarem attentionem meretur observatio influxus animæ *activi* in *omnia ferme* sui corporis membra, ubi causæ *incorporeæ* commercium est,

cum subjecto *corporeo*, ideoque officium plane *alterius* ac distinctæ occupationis & destinationis est; ut generatim ita argumentari liceat: si anima in operationibus suis *simpliciter mentalibus*, intellectualibus & idealibus *non absolutam* potestatem habet, *cogitationes* suas *repræsentativas* & imaginarias, aut etiam modificationes *arbitrarias* & voluntarias exercere & intermiscere, eapropter tanto *minus illa* in functionibus *inferioribus* & *mixtis*, ubi cum *corpore* suo secundum *ordinem divinum*, aut *leges divinas* negotia sua tractat, speculationes suas *præfigurantes* & in ideis imaginariis consistentes, aut *liberam* suam *voluntatem* interponere, exercere, aut *diclatoris* loco constituere potest & debet: etenim juxta sapientiam & beneplacitum Dei factum est, ut hujus *mundani Systematis*, theatri & œconomiae usus, non nudæ glebæ terræ aut *machina corporis* competat, quippe cujus materialis massa & constitutio, conformatio, configuratio aut ita dicta *fabrica* æque minus quicquam de *vero* & *falso*, *bono* & *malo*, utili & inutili, salubri & insalubri, grato & adverso, justo & injusto intelligit, ac horologium Carresianum de serie & tempore horarum, aut arietes romanorum seu simplices, seu testudinei, vel terebræ militares Heronis, aut catapultæ jaculatoriæ, lapideæ vel hastatæ, vel cista alia rariorum machinularum, de suo *officio* atque *usu*, scire, *intelligere* & cogitare potuit, quia *hæ* facultates non cadunt in *materiam*, quomocumque affabre & artificiosissime hæc fabrefacta: neque etiam *soli*, nudæ, simplici & *separatæ* animæ confert aut refert, quæ cum corporeo, spectabili, expanso, in multa visibilia subjecta distributo, ac qualitatibus corporeis instructo,

structo, universo & theatro *sine mediis* & instrumentis corporeis iterum nullum commercium habere potuisset: ideo Deus *ita ordinavit*, ut *anima immaterialis* & rationalis inhabitet *suum organon & domicilium*, ac mediante hoc cum *mundana* rerum, subjectorum & qualitarum vicissitudine communionem inear. Sicut enim magna *differentia* est *subjectorum*, cum quibus anima rationalis *negotiosa* est, dum *alia* subjecta consistunt in *ideis* simplicibus & *abstractis*, alia in ideis *compositis*, aut sub certa *figura* & qualitate *materiali* formatis, alia denique in corporibus ipsis, ita etiam specialis & peculiaris *modus procedendi* cum talibus subjectis *discrepat*; ut propterea *minime* valeat *consequentia*, si anima in *nonnullis* operationibus suis *cogitationem* repræsentantem & *voluntatem* exercere & applicare potest, ideo id in *omnibus* negotiis, quæ ipsi tribuuntur, illas facultates administrare potest, & si *hoc non* potest, tunc *illa harum* operationum *caussa* esse *non* potest: quæ argumentatio ex præmissis manifeste *vitiosa* est: vi itaque hujus demonstrationis *infrima* est ratio- cinatio, si *animarationalis natura humana* esset, & *inter- no* sua viscera moveret, *deberet* omnino *hujus officii con- scia* esse, idque *pro lubitu* augere, minuere, corrigere, mutare, meliorare, omittere, committere &c. Etenim quia in hoc processu functionum *animalium, vitalium & naturalium* anima cum *corporis* sui organis commercium habet, ideo in hoc negotio etiam tales qualitates, *ordi- nes & limites* habet, quibus *hæc* operatio *ab aliis distingui- tur*: nam si *hoc vitale* negotium *mere mentale* esset, etiam *in illud simpliciter mentales* quasdam qualitates, domi- nium & *influxum* *facilius* exercere posset. Proinde ope-

rationes *animæ accommodatæ* esse debent suis *subjectis*; jam vero *subjectum* est universum *corpus*, quoad fluidas & solidas partes: *in illo* *subjecto* peculiaris viget *oeconomia*, ut in & cum *diuersis organis*, *variæ* administrantur *functiones*, quæ in toto suo *complexu*, nexu, *consensu*, harmonia, &c. *vitam* & *sanitatem* constituunt; quid opus igitur esset *in banc* *oeconomiam vitalem*, sciolam *cogitationem* & ludicram *voluntatem proxime* immiscere, sicut alias animæ *vires non sunt absoluta*, sed *limitata*, ultra quos limites nec *cogitatio*, nec *voluntas* procedere potest, & licet *sæpe* anima sua *voluntate*, suaque *imaginatione* aut *aliter*, aut *ulterius* operari mallet, attamen utraque hæc actio *vana* & *inanis sæpe* est, quoniam non in *omni proposito* & actu *liberam* potestatem habet sua intentione, inventione & speculatione procedere, es geht nicht alles nach eines jeden Sinn, Willen und Kopff.

§. VI.

Et quia *internæ* illæ actiones, *motus cordis*, *sanguinis*, *ventriculi*, intestinorum, variarumque aliarum partium ita *temperatæ*, lenes, sedatæ & clandestinæ sunt, ita *de illis* ad contradicentium desiderium *crassam* cogitationem formare anima æque minus potest, ac de *subtilioribus* meditationibus animi, *præsagiis*, ominibus, *præfensionibus*, terribilibus recordationibus &c. de quibus dicitur, es ahnde sie etwas, sie können sich dieß oder jenes nicht aus dem Sinn schlagen, es läge ihnen Tag und Nacht in Gemüth: de quibus etiam nec perspicue *cogitant* homines, nec in quas *liberam voluntatem* exercere possunt: id quod etiam de *suggestionibus*, *temptationibus*, blasphemis & *pravis* cogitationibus certo valet respectu; de quibus alias *philosophicas* cogitationes,

tationes, aut *absolutam voluntatem* formare & exercere nequeunt, quas tamen *actiones* anima rationalis perficit, ut huc quadret illud apostolicum, *ich thue nicht, was ich will, sondern was ich nicht will, das thue ich.* Quoniam itaque anima hæc negotia in suo corpore peragit, ideo *modus tales* instituit, prout *corpori* conveniunt, & *conservationem* ac sanationem illius respiciunt, non prout comica phantasia & frivola voluntas super illas actiones cognoscere, decernere, disponere & dominari potest, aut sibi arrogat. Proinde autem anima ita cum *corporis* sui *statu*, mutatione, *alteratione* & vicissitudine procedit, prout *causæ* & *circumstantiæ* requirunt, non prout sciola phantasia argute quasi sentit: v. g. cur anima ita crudelis & immisericors esset, ut calculosos, podagricos, arthriticos dolores, ut febres tam flagrantes instituat, ut cruciatus colicos, vomitus, diarrhoeas, dysenterias &c. instituat, tantisque torminibus & periculis corpus suum cruciet, cur non anima ab ejusmodi vexis potius cessaret: facile quidem tales infirmæ exceptiones & incongrua judicia formari possunt; sed per instantiam regerimus, cur anima hominis rationalis in *aliis* vitæ humanæ *periculis*, damnis, necessitatibus, respectibus, intentionibus, propositis, negotiis, commerciis & *intricatis* atque difficilibus circumstantiis, tam *operose*, infestis, anxie, enixe, sollicitè, scrupulose, multo animi & corporis dolore, enervatione, afflictione, tædio, periculo &c. laborat, & *sibi* æque ac *corpori* suo multas creat vexas: *Warum lassen sich die Menschen in der Welt so blut sauer werden*, ut huc quadret Pf. XC, 10. *potissima pars ætatis, labores sunt & incommoda*: per aspera ad
astra,

astra, & *Prov. XV, 33.* gloriam præcedit molestia, aut afflictio: at cur hic non *rogatio & voluntas aliter* sentiunt & operantur: vulgo dicitur, es will sich nicht anders schiefen oder thun lassen. Si *phantasia meliorem, molliorem & suaviorem* methodum, eamque *non speculativam*, fictam, captiosam, sed *practicam* suppeditare, hancque animam docere posset, qua calculus e renibus, causa perniciofa ab articulationibus, tendinibus, membranis, nervis, canalibus, humoribus &c. removeri posset, sane opus construeret, quod huic imaginationi conveniret; sed hæc cogitatio *frustranea & speculativa* est: ideo *priorem* methodum *natura* medici, qui *rationales* esse volunt, suo *artificiofo* auxilio *imitantur*, & in *calculo* remedia ordinant, quæ mediamentibus mitioribus *spasms* calculum *expellunt*, in *articulorum* morbis *valia* adminicula adhibent, quæ *urgentem* sanguinis plenitudinem positive & privative *minuunt*, *impuritatem* autem humorum corrigunt & remonent, in *colica*, illa media commendant, quæ contentam materiam *molestantem* aut *flatulentam*, aut *biliofam*, aut *acescentem*, aut perverse fermentantem &c. *educere* adjuvant, & ita in *reliquis* affectibus: Si autem anima secundum *aliorum* opinionem a talibus moribus *spasticis & febrilibus*, aut *evacuationibus* cessaret & *desisteret*, insuper molestias & dolores *evitaret*, interim causam illam *perniciosam in corpore intactam relinqueret*, quid *commodi* inde expectandum esset? imprimis cum *nec medico constaret*, talem noxiam materiam *in corpore* latitare, qui juxta illud, ignoti nulla *cupido*, *sua arte & auxilio* eidem *resistere* baud posset; si quis autem ulterius exciperet *anima refugium* in hac explicatione *supervacaneum* esse,

esse, dum tales motus spastici, febriles excretorii &c. a causa ipsa morbifica derivari queunt, tunc novus inde status controversæ emergit, qui non ad præsens momentum pertinet, qui præterea solidis rationibus demonstrandus esset, quoniam assertiones, (*materiam peccaminosam hujusmodi motus efficere, fibras nerveas vellicare, premere, distendere, ideoque causari, ut illæ se spastica commotione constringant, efficiantque, quo tandem illa materia salutaris successu, ejiciatur, & corpus antea afflictum nunc ab eadem liberetur,*) tantum *resin* aliquam proponunt, quæ nunc sobriis & validis argumentis probanda esset, dum nondum probata constat: interim de illo momento, quod materia noxia, noxios tales spasticos causetur motus, quorum effectus tamen forma & indole sua salutaris, sed audi quæso! ex accidenti & fortuito, evaderet, illud dictum valet Luc. XI, 13. quod si Sathanas a se ipso discederet, quo pacto staret ejus regnum, i. e. si causa morbi effectus salutare producit, quomodo talis opinio & contrarietas consistere potest. Neque etiam hæc exceptio & objectio hoc loco decidenda erit, si anima rationalis corpus suum mover, cur non prudentius cogitat atque vult, dum tot excessus committit, & per hoc corpus suum intermiscit: quo brevibus tantum per instantiam regerimus, si anima rationalis cogitans est, cur sapissime perverse, confuse & erronee cogitat, & tali ataxia sibi infortunium, inde ipsam plane mortem adsciscit: quod itaque ab eadem in principaliori, morali videlicet, negotio committi solet, cur non idem ab illa in inferiori, nimirum vitali, processu fieri queat.

D

§. VII.

§. VII.

Præterea etiam facultates animæ *cogitans, imaginans* & *volens* rectius ad *superiores* illius vires & operationes spectant, velut *mentales* & *morales*, quæ sub illarum conubio, distinctæ, perfectæ, completæ & fructuosæ magis redduntur, dum prior, videlicet *cogitans* ad cognitionis & *intellectus majorem* culturam & efficaciam, hæc autem, nempe *voluntas*, ad *meliores* & firmiorem illius *applicationem* inservit, utut cæteroquin *utraque*, prout superius demonstravimus, æque ac singulæ vires animæ suas habent circumscriptiones & *limitatæ* sunt: etenim *luxuriosa* ratio admodum *imaginationem* affectat, ubi hæc *representans* cogitatio intellectum deserit: quare alii viribus *ingenii* faciles sibi *imagines fingunt* & supponunt, quando *reales* deficiunt, hinc aliquando *microscopiorum* & *opticarum* inventionum usum conciliant, LÖWENHÖCKII apparitiones, visiones, fanaticismos, Elephantes & balænas congerunt, *corpuscularem* philosophiam conciliant, quæ præfigurationes autem sobriis mentibus multis occasionibus valde exosæ sunt, dum *sæpe chimericam* fictionem, nec verisimilitudinem, ne quidem veritatem promittunt; ast *hæc* facultates ad *oeconomiam vitalem* directe non necessariæ sunt, quia hæc *simplicem* suum ordinem complectitur, qui tamen *rationalibus* nititur modificationibus ac *directoriis*, & quidem quoad proportionem & relationem gradus, modi, subordinationis, temporis & destinationis cum motuum administratione observandis: quid autem in hoc *processu vitæ* naturalis cogitatio *præfigurans* & *voluntas* subsidii & *adjumenti* afferre queat, præter nudam *opinionem*, quæ de illo formatur,

matur, nullo solido argumento demonstrari potest: quodnam inde redundaret emolumentum pro *intellectu & corpore ipso*, si anima sibi *præfigurare* posset, quomodo *cor* suum moveat, aut aliam partem, nisi sterilis scientia & multis fallaciis atque *erroribus* obnoxia voluntas: ponimus casum, si *libere & pro lubitu* cor movere possemus, ac *mutatio motus* cordis contingeret, tunc prius *causa mutationis* illius constare deber, ut cum *fructu alium* gradum motus cordi communicare queamus, qui processus si *directorio* cogitationis & voluntatis subditus esset, admodum *salebrosus, vexatus, diffusus, & multis anomaliis* expositus etiam esset, imprimis quando *genuina & proxima* media, quibus mutatio motus istius in *melio rem* partem perfici deberet, animæ rationali deficerent; inde *vacua & jejuna* emergeret voluntas; velut si quis veller ad eximium honorum culmen contendere, & tamen *mediis & adminiculis* eo perveniendi plane *orbatus* esset, aut uti recusaret. Exinde denuo fluit *actiones anima*, quatenus sunt *morales & simpliciter ideales* cum *physicis & vitalibus* non esse *confundendas*, sed *utrumque regulas, ordinem & specialem* processum convenienter discernendum esse. Veneramur potius *hunc ordinem, divinis* institutum & confirmatum, quod anima *non ludere* de corporis sui *interna* teconomia *phantasias* & *præfigurationes* formare queat; quas enim non quilibet pro facultatis suæ *imaginantis* robore, hilaritate, placito & protervitate cum corpore suo *luderet* comædias, sub quibus tandem sacra veritas quoad solidam & fructuosam corporis humani cognitionem evilesceat, & *plana* atque patens via ad *fanaticissimum medicum* aperiretur:

riretur : non dispar quid contingeret, si anima *absolutam*, liberam & *indiscretam* voluntatem haberet, *internis* sui corporis organis utendi, eaque *pro nutu* dirigendi; inde sane *perverfissimi* processus metuendi essent, si *prævia cogitatio confusa* & speculativa cum voluntate *communem* faceret causam, unde in omnibus subjectis *æconomix* vitalis perniciofa *perzurbatio* & destructio certius extimescenda erit: ita enim contingeret, ut *ordini* vitali, *aliter* disposito, prædictæ animæ qualitates illoras quasi manus & in rem *alienam* se immiscerent, unde pro *conservatione* corporis, alias valde *fragili*, parum utilitatis expectandum & promittendum esset: Sufficit observare, quod in variis casibus nonnullæ operationes mentis *subtili* modo cum motibus *vitalibus conspirent*, id quod speciali tractatione demonstravit D. D. PRÆSES *disp. de Sensuum internorum influxu in ækonomiam vitalem, & de Phantasia usu, lusu & abusu in Medicina, nec non de Syntagmatica Medicina*. Haud itaque ulla ratio & necessitas postulat, ut *crasso* quodam modo *cogitatio* & *voluntas* in ordinem *vitalem* irruat, & *dominium* suum absolutum ac manifestum exercent.

§. VIII.

Superius modo in transitu dictum fuit, quod anima rationalis *loquelæ* formatrix sit, attamen adhuc notamus, quod illa in *communi* fermocinandi more respectu ipsarum *vocum* proferendarum & formandarum *nec cogitationem* de combinandis & enunciandis literis & vocibus, nec *exactam semper* voluntatem circa quaslibet voces edicendas, exercent, sed *civius* animi sui sensû edisserat, antequam *speculativas* suas *cogitationes* & firmam suam
volun-

voluntatem super illa formavit: quid inquam anima rationalis *cogitat*, quod & quomodo *idearum* suarum *nummerum, nexum & seriem* in *organa* vocis transferat. Vix facile quisquam sibi aliisque persuadebit, animam tantum ideas formare, corpus autem per *fabricam articulatas* voces edere, & tubam acusticam, aut fistulam coticum ein Sprach-Rohr oder Wachtel-Pfeiffe imitari, animam vero *passive, directe* & active *nihil eo*, nisi mediante & vi occultæ illius qualitatis, quam *unionem* animæ cum corpore vocant, & pro *asilo* usurpant, contribuere. Huc pertinet consideratio virtuosorum & artificiosorum *musicorum*, qui schema quoddam musicum præscriptum & oculis præpositum multifariis longis & brevibus, caudatis, aduncatis, extensis tonis & notis, profundis & altis, nunc tremulis, modo salientibus & capriquantibus tam celeriter, ore decantare & digitis velocissimis procurare possunt, ut, dum *anima eorum*, non *machina* corporis, tale quid *efficit*, disponit & format, licet hæc *instrumentali* causandi nexu huc contribuat, *nihil* tamen de *speciali* horum *ordinatione* cogitet, aut voluntate sua deliberante disponat, sed potius hanc proferat rationem, dieß habe man schon in Grieff, in der Geschicklichkeit und Fertigkeit, und dürffe nicht viel drauff benehen. Si porro *mente caprorum* & præcipue *furiosorum* actiones inquirimus & dijudicamus, quis non illorum *inanas* & *confusas* sermocinationes, cantationes, elocutiones, vociferationes, gesticationes, saltationes & diversos tumultus ab *anima perturbata* atque vesana provenire judicaverit? quid autem hæc de illis actionibus cogitet, & quo voluntatis dominio illas exerceat,

nec concipere, nec afferere licebit: nec suffecerit hic excipere velle, quod in *vitali* statu anima rationalis *furiosa* fit; interim id hoc specimine demonstrare placuit, quod anima *corrupte* & perverse *rationalis* motus in corpore, licet nec ordinate connectentes, nec ad fines convenienter transeuntes, attamen *nec cogitans, nec volens* exerceat: Si quis porro insistere & excipere mallet, in talibus furiosis actibus animam ita cogitare & voluntatem exercere, prout præsentī conditioni ejus competit, quod quidem adeo distincte exprimi haud potest: aut si hæc excusatio & assertio alicujus valoris est, tunc idem jus nobis competit, tale quid de anima prædicare & asseverare, quando in *vitali* œconomia operosa est: id quod etiam diserte D. PRÆSES in *alleg. disp. de Sensuum internorum usu in œcon. vital.* demonstravit. Quid præterea sentiendum erit de *dormientium* multorum *loquela, tremore* terribili, *timore, angore, clamore, ploreatu*, ut & membrorum commotione, jectigatione, cachinno, & quorundam somnambulatione: haud enim facile quisquam nobis persuadere poterit, tales actiones, licet in *vigilantibus* ab anima *rationali* proveniant, in *dormientibus* sine illa a causis *corporeis* dependere, quamvis suo jam tempore *Platonici* Philosophi, nec non *Proclus* & *Alcibiades* in insomniorum explicatione ad *animam* ejusque *nexum* cum corpore & vita naturali provocaverint, *conf. REJES in Comp. Elyf. juc. qu. 37. n. 18.* Quod quidem sub *Somno* per *Insomnia* anima *phantasia* operatione valde negotiosa sit, non indiget demonstratione, unde aliqui existimarunt per somnum illam intensius cogitare juxta VALESIIUM in *Philos. Sacr. c. 30.*
p. 210.

p. 210. SCALIGERUM *Exercit. 289.* (quamvis hiſce non indiſcretim ſuffragemur) tamen de nominatis actibus, quos illa committit, ut plurimum nec cogitat quicquam, nec voluntarie directorium gerit: quo referri etiam poſſunt illæ obſervationes, de perſonis, quæ ſub ſomno ad interrogationes accurate & articulate reſpondere potuerunt, quibus evigilantibus omnia hæc plane incognita fuerant, *vid. A. N. C. Dec. 3. An. 4. obſ. 27.* Quæ ſingula exempla, indies obvia, abunde teſtantur, *animam in & cum corpore* ſuo eſſe operoſam, nec tamen de hiſce motibus cogitare, nec voluntatem in illos exercere. Et quæ non *varia alia* actiones ſub *vigiliarum* ſtatu ab anima peraguntur, quæ ſub ſomno evenientes nec cogitationis, nec voluntatis influxum & dominium agnoſcunt, velut *aperſio & ocluſio palpebrarum*, *deglutitio* dormituriſentium, *reſpiratio* dormientium, excretio alvi & urinæ, quæ ſub *vigiliarum* ſtatu communiter animæ moderationi ſubmiſſa eſt, ſub ſomno autem ſæpe *involuntarie* in ſanis hominibus contingunt.

§. IX.

Cum inter alia momenta ab *exemplis* & exquisitis motuum ſpeciminibus demonſtrationem & præſentis thematis probationem formaverimus, ita adhuc unum & alterum tale *ſpecimen quotidiana* obſervationis producemus: magni utique momenti ſunt variæ actiones *conſuetudinales*, ſive ſint *certa loquendi formula*, ſive certorum externorum *membroꝝ motus*, *voluntariis* alias directionibus ſubditi, quæ actiones, *extra conſuetudinalem* qualitatem exercitæ, ex parte cogitationi & voluntati ſubjectæ ſunt: ſi vero jam fugitiva *conſuetudine* admi-

administrantur, tunc quidem *non a fabrica corporis*, sed *anima rationali*, quæ alias illas edidit, perficiuntur, quæ autem *nec attendens*, nec *cogitans*, nec *volens* eas committit; quare si quis tales homines ob præstitas hujuscemodi malas præcipue consuetudines, obscænas aut scandalosas locutiones, vel ridiculas gesticulationes commonefecerit, easque improbaverit, illi actionum gestarum plane *immemores* & ignari sunt: manifesto iterum testimonio, animam rationalem quicquam operari posse, de quo nec cogitat, nec voluntatem exercet: ut propterea iterum non infallibilis consecutio sit, quod anima absolute & semper, quicquid proxime agit, cogitationis & voluntatis actu comitari & dirigere debeat: ubi iterum *exceptio* illa *non* sufficit, nec demonstrationem nostram enervat, quod *alio* actionis ordine anima de talibus operationibus & cogitationis & voluntatis actum exercere queat: nos hoc exemplo id solum indicare & probare volumus, *non indiscretim omnes* actus animæ *absoluto* imperio cogitationis & voluntatis subjectos esse. Ita etiam contingit, ut anima vigilans & sana mente prædita apertis oculis objecta proximius obversantia, *haud cogitanter* videat, quando *internus sensus* cum attentionis *alteri* cuidam *ideæ* inhæret, ut huc quadantenus applicari possit illud TERTULLIANI *Lib. de anima c. 18. difficillimum est sobriam invenire mentem, & quæ suis jugiter intervenia sit objectis*. Si subito objecta & *ideæ* animam *prætereunt*, quid quæso de illis cogitat, cum ne tempus quidem de illis cogitationem informandi superfuert. Quid cogitat, quid vult de ideis, quæ in *dubia* fluctuant *memoria*, da man sich auf etwas nicht besinnen kan, es liege

liege einen auf der Zunge, man könne nicht darauf kommen. Quid porro anima cogitat, & quid voluntatis habet quoad *interna varicina*, es ahnde einen etwas, quæ occurrunt in mentibus *intima amicitia* conjunctis: quid de *sympathia* & *antipathia*, sub qua ingens & fortis affectus animi occurrit, quid præterea cogitat & vult in *consensu* & *dissensu* animorum, in der natürlichen Zuneigung und Abgunst der Gemüther, sine *manifesta* causa, qualem distinctum conceptum quisquam de hoc consensu formare poterit, nisi per petitionem principii regeratur, er hat etwas an sich, welches sich mit meinem Gemüth verträgt, harmonirt: quid autem valeat voluntas in convertendo consensu & dissensu illo naturali, facile patrescit. Quid potestatis habet anima, quoad cogitationem & voluntatem in connatis *hereditariis* qualitibus ad *animi* præcipue vires attinentibus; quid sibi quisquam concipit de *fecundo* suo animo, de *celeri ingenio*, de *acuto judicio*, de *firma memoria*, de efficacia & præstantia inventionum, de *agili capacitate*, daß man sich geschwind in alles schicken könne: quale jus habet *voluntas* in *mutandis*, minuendis, temperandis, augendis talibus facultatum gradibus *hereditariis*, was einem angebohren ist, de quo dicunt: er kan es nicht lassen, es ist ihm angebohren. Quid anima cogitat, quidve vult & deliberat, de *morum suorum nexu cum sanitate* & *morbis*, si quis *tranquilli*, ordinati, *moderati*, sedati, pacifici animi est, quod *ejusdem gradus* sit processus *vite, sanitatis* & *morborum*, ut propterea medici de *talibus* hominibus facilius *saustos* successus expectare & *præsagire* queant: & quam parum de *hoc consensu*, in facto

E

certo,

certo, firmo & indubio, anima cogitat, præter id, *quod fiat*, non alia indiget probatione: quid autem voluntas valeat in mutando hoc nexu, mox etiam liquet: inde eloquantur, wie sein Sinn und Gemüth, so gelebt, so gefrancket, so gestorben: verkehrt gelebt, verkehrt gefrancket, verkehrt gestorben: sed quis potest hunc consensum *libera animi voluntate* corrigere. Idem etiam valet scorsim de *Morum & Morborum nexu*, quod argumentum peculiari *diff. D. D. PRÆSES* explicavit, cur sub *obstinatis, diuturnis & pertinacibus morbis*, animus *morosus, alienus, impatient, rædiosus, rixosus, &c.* reddatur, quid cogitat, quid vult anima, quoad hanc *metamorphosim*, dum præter *factum* ipsum *nihil aliud* in phantasiam cadit.

§. X.

Pauca adhuc specimina noratu digna & evidentia præcedentibus addere lubet, quibus *κατ' ἀνάγκην* demonstrare possumus animam *certas* operationes exercere, in quas *nec cogitatione, nec voluntate* influere potest: ex hisce proxime occurrunt *navi materni*, qui *imaginazione* quidem concipiuntur, sed sub directorio cogitationis, nec propagantur, nec generantur, sed *insecta* anima in *abscondito* formantur: vix aliter judicare licebit, hos nævos ab illa *firma*, forti, anxia, & pertinaci *imaginazione* provenire: *quomodo* vero tales ideæ transferantur ab anima *matris* e *cerebro* ejus in *uterum* & illico decumbentem *fatum*, hujus *corpus*, & præcipue in *exquisitum* locum ejus, scire negant & recusant; in hoc autem negotio sive immediate, sive mediare anima operosa sit, ipsa anima nec cogitat, quod hoc efficiat, nec voluntate
actum

actum talem dirigit, & si mater de tali imaginatione *solicita* est, ne foetui suo infensa sit, imo si voluntate sua proponit, ne noceat, nihilosecius interea ipsa deformatio clanculum in foetu contingit: quod in parallelismo idem est, ac si exciperemus, si anima cor moveret, deberet hujus motus conscia esse, eumque pro arbitrio mutare: ast cur utrumque non potest, in formatione naevorum maternorum, quorum tamen causa principalis & efficiens est. Aliud Specimen manifestum occurrit, in quotidianis *animi affectibus*, *corpus alterantibus* & vel sublevantibus, vel perturbantibus, talia pathemata in omnes *partes* corporis *fluidas* & *solidas*, in omnia *organa*, in omnes *functiones* influxum habent *effektivum*, unde etiam omnes *motus* alterantur: hæc alteratio sive *mediate*, sive *immediate* ab *anima* provenerit, *originaliter* & principaliter tamen *ab illa* dependet, sive *modum fiendi* sciamus, sive nesciamus: *prima* tamen causa *manifesto* est *anima*: ast *quid* hæc *cogitat* aut *vult*, quando mutationes tales contingunt: si velimus excipere hæc fieri, *vi unionis anima cum corpore*, quam Deus ita ordinavit, ut *modus fiendi* nobis *scitu non sit* necessarius: ast quis vitio etiam nobis vertat, si idem dixerimus, animam nec cogitando, nec volendo *internæ economiæ vitalis* presidium tenere, *vi unionis* ejus cum corpore, quam Deus constituit, ubi *effectus luculentus* est, licet *modum fiendi* non ratione assequamur, nam si hæc *exceptio contradicenti* parti licita est, cur non alteri *affirmanri* æquali & æquo jure eadem competat: nam hoc nostrum momentum & argumentum obreptitium appellare, & accusare velle, quia adversam partem in angustias

adducit, & aperte convincit, id nec dirimit litem, nec solidam complectitur rationem, sed *petitionem principii* olet, & contradictorem *extra choream* saltare indicat: nec in hoc argumento *cardo rei in eo* vertitur, an anima rationalis *hisce patheticis* motibus *obset*, an *prosit*, quod thema modo ventilatum est in *diff. D. D. PRÆSIDIS de Affectuum animi effectu medico*: sed *de eo* imprimis tractatur, an anima *harum* alterationum, in *corpore* occurrentium, causa sit *efficiens*, quod *nulla* sobria ratione *negari* poterit, & an in hasce alterationes cogitatio & voluntas ullum jus habeat, facile liquet. Quid tandem de singulis *moribus voluntariis* dicamus: quod *rales* motus *locales anima* rationalis aut velit, aut non velit sub vigiliarum, insuper etiam *naturali* sanitatis, statu exercere, nullus facile negaverit, ideo etiam *voluntarii* vocantur: quæ vero ratiocinia, & quas cogitationes de illis anima format, nondum liquet: id quidem scit, quod *rales* motus exercent; quodsi autem *intentionem* & *orientationem* ab ejusmodi motibus abstraxerit? si forsitan quisquam in *ordinariis* suis negotiis *operosus* est, & magis ad successum & finem *illorum* motuum *attentus*, aut plane in fuga & præcipitata negotiorum suorum prosecutione constitutus fuerit, *quid tunc* quæso cogitat aut vult, quoad motuum illorum exercitationem: si quis inter amicam compellationem cum aliquo altiores gradus aut scalam ascendit, aut celeri cursu ab hostibus aut aliis persecutoribus in fugam actus super fossam salit, quid tunc *de hoc motu*, ejus *gradu*, *moderamine*, *mensura*, *distantia* &c. *cogitat* & *vult*: quid tritor sub tritura & tribularii directione cogitat de brachiorum suorum

rum

rum motu: ut nihil dicamus de cogitationis & voluntatis influxu & cooperatione in *musculorum* ad *rales* functiones necessariorum, *speciali* applicatione & modificatione: in quo specimine motuum voluntariorum, in tantum quidem sub *vigiliarum* statu, *sibi conscia* est, quod motus illos exercent, si videlicet ad illos *attenta* est, de quibus autem *sub somno*, *incuria* & *negligentia*, nec *cogitationem*, nec *voluntatem* exercet. Interea haud concludere licet, si in *talibus localibus* motibus anima rationalis *cogitationem* & *voluntatem* exercere potest, necessario *in omnibus* operationibus, quas illa perficit, idem præstare debet: nam defectum & *fallaciam consequentia* in præcedentibus & *rationibus* & *exemplis* probavimus: etenim *hi motus locales* animæ plurimum *moralibus*, aut singularibus scopis & usibus acquirendis ministrant, ut propterea *non ab uno ad alterum* concludere debeamus: neque etiam facultates *cogitationis* & *voluntatis universales*, *indefinitæ* & *absolutæ* sunt, juxta *superius* demonstrata; hinc vitiosa esset argumentatio, si anima *in nonnullis* operibus cogitationem & voluntatem immiscere potest, ergo *omnes reliquæ* actiones, quæ dominium cogitationis & voluntatis *non* admittunt, etiam ab *anima non* dependent: cujus *conclusionis errorem* præcedentia Specimina & exempla probant.

§. XI.

Et cur adeo rigoroſe hoc *imperium utriusque* facultatis *in omnibus* operationibus animæ urgeamus. Dantur enim *quotidiani* casus, quibus probari potest animam *alio tempore*, quando in negotio quodam *non exercitata*

citata est, nec cogitationem, nec voluntatem exequi posse: inde obtestationes illæ audiuntur, ich fan mir nicht einbilden, daß dieses menschlich und möglich sey: in *cerris exercitationibus corporis* & partium singularium, ab *initio* omnia membra *inepta* esse videntur, ad talem aliamque motus speciem proferendam: etiamſi tyrones & discipuli hujuscemodi omnes nervos intendant, firmamque voluntatem applicent, tamen actiones pro *arbitrio* perfici *haud* possunt, inde exclamationes, sie fõnnens nicht begreifen, ob sie sich gleich alle Mühe geben: & qui ob *mutabilem* mentem ac *tediosum* animum negotium quoddam pro *derelicto* habent, habitum talem *nunquam* acquirunt, quem *alii* tamen, ob assiduam & patientem *attentionem*, inclinationem, & applicationem commode impetraverant: *ab initio* in *tales* membrorum appositæ atque peritas exercitationes nec cogitatio, nec voluntas ullum habet valorem: post obtentam autem *aptitudinem* utraque facultas cum multis corporis commotionibus commercium habet: quem habitum itaque multi non habent, ob *neglectam* applicationem, illum tamen nonnulli possidere possunt: inde illæ locutiones innotuere, sie haben sich nicht drauf gelegt, oder sie haben sich nicht eigentlich drauf applicirt: sie haben sich in dieser Sache keine Mühe gegeben: ob id aliquibus talis *habitus* per *nativitatem implantatur* & communicatur: id quod de nonnullis *selectis* & exquisitis *artistis* prædicatur, es ist ihm angebohren. Interea *varis* innotuere actiones in *corpore* administratæ, quas quidam secundum *voluntatem* exercere, multi autem *non idem* præstare potuerant: recensentur historiæ de viro, qui *Hæmorrhoides* pro

pro intentione referare & retinere potuit apud PANAROLUM Pentec. 2. obs. 47. GVARINONIUM conf. 112. FROMMANNUM de Hamorrhoid. Part. I. probl. 25. p. 119. de Homine qui quoties volebat Paralyticus fiebat, iterumque ad sanitatem redibat, apud AUGUSTINUM de Civit. Dei. Lib. XIV. Calium RHODIGINUM Antiqu. Lect. Lib. XX. c. 16. Casp. REJES Comp. Elys. juc. quæst. 50. & 81. n. 1. 2. AVICENNAM, NIEREMBERGIUM Lib. 2. curios. philos. c. 13. De Sudore voluntario vid. BARTHOLINUS Act. Hoffn. Vol. 4. obs. 82. p. 192. AUGUSTINUS l. c. c. 23. FIENUS de viribus imaginacionis conclus. 19. p. 44. GARMANNUS de mirac. mort. Lib. II. tit. 6. §. 68. de Homine qui ad voluntatem mortem simulare potuit, vid. CæL. RHODIGINUS l. c. TERTULLIANUS Lib. de anima & PLINIUS H. N. Lib. VII. c. 52. de Hermotino Philosopho antiquo referunt, quod, quoties volebat, in Ecstasi profundam raperetur, ita ut neque lancinationes aut punctiones, neque de admoto igne sentiret quidpiam: talem historiam allegat quoque CARDANUS Lib. II. Contrad. tract. 2. contrad. 7. ex Avicenna de animalibus REJES qu. 81. n. 1. Sic RIEDLINUS Cur. Med. obs. 26. refert historiam de quodam, qui pro lubitu uvulam modo exserere, modo oculis denuo subtrahere potuit, tit. Uvula voluntarius motus. Et quid de illis subjectis judicemus, quæ ob præsentiam & possessionem certorum instrumentorum, quibus a navitate dotati sunt, certas partes extraordinario & insolito more movere poterant, quas alii ob defectum illorum instrumentorum immobiles gestaverant: ita plurimi homines immobiles habent aures, quia talibus musculis, sicut quædam animalia, ad movendas aures

aures idoneis, præditi haud sunt: ob id *Ovidius* existi-
 mavit Midam non humanas habuisse aures, sed brutinas,
 quia mobiles fuerant. *Metamorph. II. 4. 29. sq.* non de-
 sunt tamen exempla hominum, qui *pro lubitu aures mo-
 vere* & cutem cranii corrugare poterant, quia huc spe-
 ctantibus instrumentis præditi erant. Si itaque homines
 ejusmodi musculis & *idoneis instrumentis* instructi essent,
 quibus cor, ventriculum, intestina &c. ad *nutum* & *arbi-
 trium* movere possent, *idem omnino* ad desiderium con-
 tradicentium *anima rationalis* efficere posset.

§. XII.

Nihil itaque superest, quam quod fortassis excipere
 liceret, ego tamen *concupere non possum, quod & quomo-
 do* anima rationalis internas sui corporis partes movere
 queat; quæ exceptio autem ex præcedentibus facile de-
 cidi potest; addimus autem illustrationis gratia *trium
 Theologorum* effatum, primum est LUTHERI in der Kir-
 chen-Postill *F. adscens. Maria:* Wir wissen und fühlens
 gewiß, daß wir leben, und wissen doch auch nicht wie? in
 der Haus-Postill *F. Trinit. Conc. 1.* ich kan nicht Ursach
 anzeigen, was sehen und lachen sey = = kein Mensch ist je
 auf Erden kommen, der eigentlich könne sagen, wie es doch
 zugehe, daß ein Mensch mit seinen Augen sehe, mit dem
 Mund reden und lachen soll. Kanstu doch, armer Mensch,
 wenn du gleich aller Weltweisen Kunst zu Hülffe nimmst,
 nicht wissen, wie es zugehe, daß du lachest, und mit deinen
 Augen über zehen Meil Weges einen hohen Berg siehest:
 irem wenn du schläfst, sage mir, wie gehets zu, daß du dem
 Leib nach todt bist, und doch lebest; wir können das ge-
 ringste von uns selber nicht wissen = = warum fragen wir
 nicht,

nicht, wo doch unsre Ohren, Augen und andere Glieder mit ihrer Wirkung bleiben, wenn wir schlafen? Deinde **DANNHAUERUS** in *Lacte Coerech. Part. VIII. p. 54.* inquit: Ja sprichst du, rem scio, modum ignoro! o! asy- lum ignorantiae: mich sättiget die Sache etlichermassen zu verstehen, wann ich gleich den modum und die Weise, wie es mit einem und dem andern hergehet, nicht verstehe: ich begehre kein Quomodist oder Nicodemist zu werden. Et tandem **P. ANTON.** in *Harmon. Evangel. II. Th. Lect. 72. p. 386.* Man hält sich sonst immer mit dem quare auf, so daß ein Büchelgen geschrieben ist de *Secta Quaristarum*, die mit dem quare immer in die Aweere einfallen & p. 390. ich kan das nicht begreifen: quicquid ego non possum comprehendere (der Ego ist ein grosser Herr) illud non est verum: so spricht der andere billig: was soll dein Ego seyn. Idem dicit in *Colleg. antirbet. p. 131.* Ey nun quod ego non intelligo, das werse ich weg! Ey: Ey! was ist das vor ein Ego? das ist ein wunderliches Ego! & p. 338. *Ego non capio: quicquid aurem Ego non capio, Ego Academicus, Ego Latinulus, illud etiam non est verum.* Et quid denique judicandum erit de illa sententia, quod *anima* rationalis tantum motus *turbare*, pervertere & confundere, ideoque suo *activo* influxu nec cogitans, nec volens ordinem *vita* & sanitatis *violare*, offendere & corrumpere, non vero *aquali* activitate, sine *crassa* cogitatione & *remeraria* voluntate oeconomiam vitalem *regere*, sublevare & promovere queat: quod aliis, secundum *aquitatem* judicantibus, facile velut manifestum praedictum videri potest, quando animae, quippe causae *principiali* major facultas *derogatur*, *corpori* vero tanquam

quam subjecto *ignobili* & fere mere passivo, illa *eminenzior* qualitas perperam, nudo partium studio, tribuitur, quia anima ex præscriptis legibus *mechanicis corpus movere non* debet, licet *hæ posteriores* opiniones *absolute veræ* esse debeant, utcunque *speciales demonstrationes* & applicationes *ad hominem*, aut *machinam animatam & vivam* valde *deficiant*. Sed ne profundius in hunc textum atque scrupulum delabamur, ultiores nostras meditationes contrahimus, spe illa erecti, quod pomposam & magniloquam illam objectionem, quasi anima rationalis propterea operationibus vitalibus & naturalibus fungi nequeat, quia de illis nec imaginariam cogitationem formare, nec libera voluntate in eas dominari potest, hoc themate declinaverimus, insuper autem rationibus, observationibus, exemplis, instantiis appositis dimoverimus, imprimis autem demonstraverimus hanc objectionem minime omnium firmam & solidam, sed ficulneam, insuper principii philosophicis, psychosophicis & medicis plane contrariam esse, unde Theoria Stabliana nullum damnum inde vereri debet, nec unquam metuit, ne autem præjudicium ex hac objectionem oriatur, ideo placuit peculiari instituto hoc momentum ventilare & explicare: quare Benignissimo Deo pro præstito ad hunc laborem almo auxilio devotissimas agimus gratias, insuper clementiam cœlestem imploramus, ut præsentem laborem sua gratia & benedictione prosequatur, quo veritas magis agnoscat & æstimetur, vagæ autem opiniones evitentur, atque ita ab hac deductione & demonstratione utilis obtineatur

F I N I S.

DILE-

DILECTO CANDIDATO

SALUTEM ET FELICITATEM

OPTAT

PRÆSES.

Quatriennium jam effluxit, quo sub meâ manu-
ductione in Philosophico & Medico stu-
dio prosperos, ut spero, progressus fecisti;
quid quod tria circumacta sunt lustra, qui-
bus meâ educatione atque cura fructus es, dum pa-
rentibus orbatus, propinqua cognatione mecum
conjunctus, Parentum vices atque officia tibi præ-
stiti. Eo igitur divina providentia vitæ & studio-
rum tuorum accrementa direxit, ut proprio labore
Deo, proximo & bono publico vires, profectus & in-
dustriam nunc dicare & applicare possis: Sicut enim
Medicum studium per singulas partes & disciplinas
bis sedula auscultatione felici successu tractasti, ita
dum ad publicos honores adspirare contendis, ac
approbationem solennem acquirere anniteris, in
consuetis examinibus profectus, talibus privilegiis
dignos, probasti. Et ut ordini ac statutis facias satis,
præsentî Specimine Inaugurali mixtum thema ven-
tilandum

F 2

tilandum

tilandum selegisti, quod consideratu dignum & fructuosum est. Non deficiunt quidem exempla, non nullorum, qui scrutinium animæ quoad vires & operationes expauescunt, licet Philosophia rationalis & moralis principali occupatione circa animam versetur, cujus commercium mediantibus instrumentis corporeis cum objectis materialibus & manifestum & amplificum est: Et dum corpus sine anima nec vivit, nec humanis functionibus inseruit, ideo medicorum officium est, ut nexum animæ cum vita naturali solertius inquirent, atque curatius explent. Immo dum anima ordinem vitæ adjuvare & promoveri, vicissim etiam turbare & pervertere potest, ideo Medicis incumbit, ut prius omni studio salutaribus consiliis & auxiliis sublevent & prosequantur, posterius autem declinent & avertant. In dignitatem igitur & honorem artis medicæ cedit animæ etiam curam habere; sicut *Plato in Cratillo* inquit: *munus medici est, corporis animique puritatem servare*: nam anima operatur in corpus, & hoc iterum afficit alteratque animam: ita *Hipp. L. de flatib.* asserit, *sanguinis varietatem variare mentem, & Damascenus* testatur, quod *corporis temperatura animi affectibus semper cobareat*. Et quid opus est tot testibus hanc veritatem confirmare, siquidem quotidiana & innumera documenta effectuum illam comprobant. Uile igitur argumentum præsentis Speciminis selegisti, quod nobilioris & dignioris partis, hominem constituentis, influxum & potestatem in oeconomiam vitæ naturalis illustrat. Felicem nunc decursum & exitum studiorum Tuorum Academicorum

corum bonis comitor votis. Age porro & ulterio-
ribus incrementis profectus Tuos adauge: ante
omnia devotis precibus ac vitæ integritate ad hone-
stos conatus cœlestem benedictionem assequere: An-
nuat illis divina clementia optimis successibus, imi-
tare ingenua mente salutaria mea monita & præce-
pta, certusve sis ac largiter experiaris animum
meum de prosperitate Tua semper fuisse & futu-
rum esse bene cupientem atque sollicitum: ita voti
mei ero compos & laborum meorum merces in
Tua acquiescent salute. Vale. Dab. Halæ Mag-
deb. VI. Iduum August. A. R. S. c1010cccxliv.

CArior an quisquam poterit mortalibus esse
Prudenti Medico? Quis tanto dignus amore
Aut cuinam maior, præstanda videbitur ipsis
Quam curatori vitæ, reuerentia? Num quid
Possider ullus homo suavi pretiosior aura
Vitali, quam quo diuturnior esse inberur
A rerum Domino, tanto quoque longius optat
Hanc conseruari. Paret hinc fiducia summa
Quos ponunt in eos, quos almus Apollo parauit,
Instruxit, docuit, vitam committere caram
His nunquam dubitant, si morbus sæuit acerbus
Si corpus languens febrî iactatur ex aestu,
Si macerant artus diri tormenta doloris
Si pertaesa fugit mens quos dilexerat ante,
Lætitiaque expers consortia cuncta recusat:
Tunc desiderium medicos modo fertur in aptos

Cautos ac celebres. Non gratior aderit ullus
Proscriptis caeteris, hi saepe vocantur, ut aegri
Rebus in angustiis dulci lenimine praesint
Ac vigili cura properantia fata repellant.
Huic hominum generi quoque Tu vir amande Co-
lende

Te nunc ad socias ut eodem iure fruaris.
Apprecor hinc animo teneri, ne suavior unquam
Quam Tua sit miseris aegris praesentia, Tuque
Quae cupiunt explere queas, ac singula coepta
Cunctis commendent se prosperitate perenni.

CHRISTIANVS SIEGISM. BECKER,
Medicinae Doctor.

Monsieur,

JL n'y a rien au monde, qui me puisse être plus
agreable, que l'bonheur de jouir de vôtre conver-
sation, la quelle a été toujours si sincere & fidele,
que je me puis flatter d'être entre le nombre de vos Amis.
Et la conversation & l'amitié est plus établie pendant ce
tems, que nous avons été tous deux Compagnons de poile;
C'est pourquoy il m'affligera fore, de n'avoir pas plus le
plaisir de Vous voir chez moi: mais l'unique consolation,
qui me reste, c'est, que vôtre depart de moi ne sera pas
trop loïn & ainsi je puis avoir d'avantage l'bonheur de
cont.

continuer avec Vous la conversation & l'amitié. Mais à cette heure je viens Vous féliciter du bonheur, que Vous arrivera aujourd' hui en recevant le chapeau de Docteur. C'est votre mérite & votre erudition, qui Vous le fait acquérir. Je suis le meilleur témoin de l'industrie & de l'attachement que Vous avés eû toujours pour les études & tout cela ne Vous peut attirer que beaucoup d'honneur & d'estime. Acceptés donc le prix Doctoral, que Vos solides & belles sciences méritent & demandent. Cependant je souboite de tout mon coeur que le bon Dieu veuille venir toutes vos entreprises dans vos cures, à fin qu' ils servent pour augmenter la gloire de Dieu & pour célébrer votre nom. Au reste je Vous prie instamment de me daigner à l'avenir de votre estimable amitié. Pour moi, soits persuadé, que je serai jusqu' à la fin de ma vie

Monseur

Votre sincere Ami
& Serviteur

H. C. RENNEWALD, Goslarien,
Cand. en Med. Opposant.

Quidquid Arabs, quidquid Danaum gens, terna
propago
Phorci, vel quidquid Scythici trux incola Ponti,
Et quo quisque modo Divum, hominumque recentes
Effarint: mentem Divino Semine cretam

Ur,

Ut, vitam renovet lapsam, viramque tuerur
Mitibusque æternas repararit solibus umbras,
Docte hanc TV FAVOR Schediasmate digeris
artem,
Quod superest igitur, Numen TVA cæpta secundet.

*Hale, die 6. Aug.
1744.*

His paucis Doctissimo, meritissimoque
D. D. Doctorando, amico æstima-
tissimo gratulatur, seque ulteriori fa-
vori commendat

F. WELTZ, Schwidnitio Silesius,
Med. Cult. Opponens.

Pl. 157. 80

?

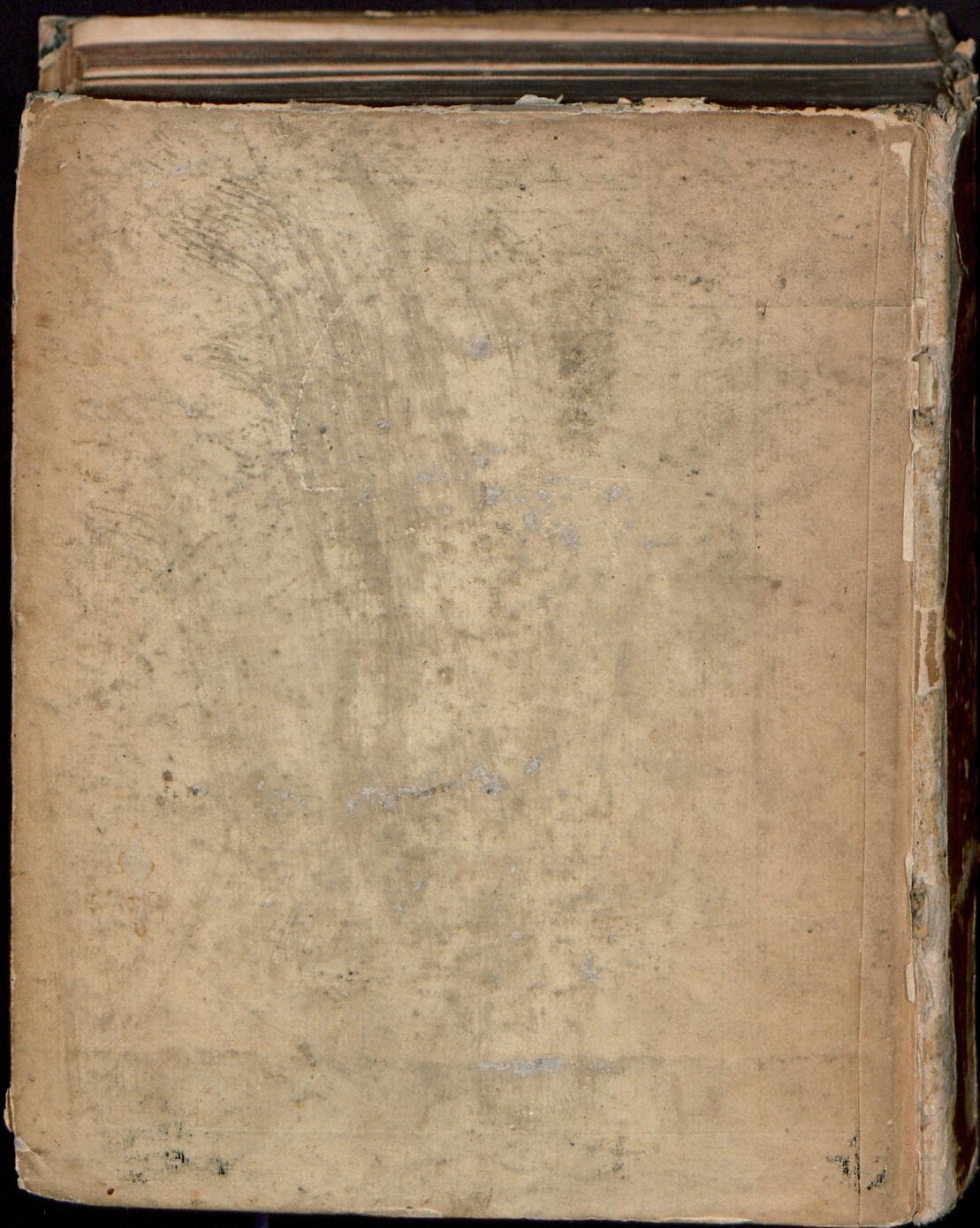
ULB Halle

3

002 179 687

sb

5

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
**ANIMA NEC COGITAN-
TE, NEC VOLENTE, CORPUS
SUUM INTERNUM MO-
VENTE,**

Ob die Seele ihren Leib innerlich ohne Wissen und Willen
bewegen könne?

Quam
AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſæ Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E
DN. D. MICHAELE ALBERTI,
SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFES-
SORE PUBLICO ORDINARIO, ETC.
DECANO H. T. SPECTATISSIMO,
Domino Patrono, Præceptore ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,
PRO GRADU DOCTORIS
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,
HONIS LOCOQUE CONSVETIS,
ANNO MDCCXLIV. D. AUG.
PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET
RESPONDENS
GEORG GOTTFRIED WENDT,
HALENSIS MAGDEBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JO. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.